

L. IUNIUS MODERATUS COLUMELLA
DE RE RUSTICA LIBER SEPTIMUS

XII. DE CANIBUS. ... Nunc ut **exordio** priore sum **pollicitus**, de mutis **custodibus** loquar, quamquam falso canis dicitur mutus custos. Nam quis hominum clarius aut tanta vociferatione bestiam vel furem praedicat quam iste **latratu**, quis **famulus amantior** domini, quis fidelior **comes**, quis custos incorruptior, quis **excubitor** inveniri potest **vigilantior**, quis **denique ultor** aut **vindex** constantior? **Quare** vel in primis hoc animal **mercari tuerique** debet agricola, quod et villam et fructus familiamque et pecora custodit. [2] Eius autem parandi tuendique triplex ratio est. Namque unum **genus** adversus hominum insidias eligitur et id villam quaeque iuncta sunt villae custodit, at alterum propellendis iniuriis hominum ac **ferarum** et id observat domi stabulum, foris pecora **pascentia**; tertium venandi gratia comparatur idque non solum nihil **agricolam iuvat**, sed et **avocat desidemque** ab opere suo reddit. [3] De **villatico** igitur et pastorali dicendum est, nam **venaticus** nihil pertinet ad nostram professionem. Villae custos eligendus est amplissimi corporis, vasti latratus **canorique**, prius ut auditu maleficum, deinde etiam **conspectu** terreat et tamen **non numquam** nec visus quidem horribili **fremitu** suo fuget insidiantem. Sit autem coloris unius, isque magis eligitur albus in pastorali, niger in villatico, nam **varius** in **neutro** est laudabilis. Pastor album probat, quoniam est ferae dissimilis, magnoque **opus interdum** discrimine **est** in propulsandis lupis sub obscuro **mane** vel etiam **crepusculo**, ne pro bestia canem feriat. [4] Villaticus, qui hominum maleficiis opponitur, sive luce clara **fur** advenit, terribilior niger conspicitur, sive noctu, ne conspiciatur quidem propter umbrae similitudinem, **quam ob rem** tectus tenebris canis tutiorem adcessum habet ad insidiantem. Probatur quadratus potius quam longus aut brevis, capite tam magno, ut corporis videatur pars maxima, deiectis et propendentibus auribus, nigris vel glaucis oculis acri lumine radiantibus, amplo **villosoque** pectore,

Exordium, -ii, n.: prefatio, prologus
Polliceor, -eri, -itus: promitto, spondeo
Custos, -odis, comm.: qui protegit, tuetur
Latratus, -us, m: strepitus canis
Famulus, -i, m.: servus
Amantior: ex verbo “amo, -are”; adiectivum comparativum
Comes, -itis, comm.: socius, consors.
Excubitor, -oris, m.: custos, vigil, qui insidias cavet
Vigilans, ntis: cautus, circumspectus; ex verbo “vigilo, -are”; adiectivum comparativum
Denique: demum, tandem, postremo
Ultor, -oris, m.: qui punit, vindicat vel castigat
Vindex, -icis, comm.: ultor
Quare qua re: propterea. quam ob rem; idcirco, ideo
Mercor, -ari: emo; do pecuniam ut accipiam quod desidero
Tueor, -eri: protego, -ere
Genus, -eris, n.: ea quae sunt natura similia
Fera, -ae, f.: belua; bestia; ex adiectivo “ferus, -a, -um”
Pascentia: quae (animalia) herbas consumunt; ex verbo “pasco, -ere, pavi, pastum”
Agricola, -ae, m.: qui agros colit
Iuvo, -are: auxiliior, adiuvo; qui iuvat, utilis est
Avoco, -are: non advoco; ex verbo “voco, -are”; aliquem voco ab aliquo
Deses, -idis, (adiectivum) piger, tardus
Villaticus: (canis) ad villam pertinet
Venaticus: (canis) qui praedam persequitur vel sectatur
Canor, -oris, m.: sonus, -i, m.
Conspectus, -us, m.: visio, -onis, f.
Non numquam: aliquando
(Numquam non): semper
Fremitus, -us, m.: strepitus canis, ie. latratus
Varius, -a, -um: qui colorem gerit plus quam unum
Neuter: neque iste, neque ille
Interdum: non numquam/ nonnumquam, aliquando
Opus est: oportet, (necesse est)
Mane, n: non “manes, -ium (m.)” = spiritus boni, neque “manus, -us (f.)” = ✋, neque enim verbum “maneo, -ere”. Revera significat tempus matutinum. Non declinatur.
Crepusculum, -i, n.: Vesper
Fur, furis, comm.: latro, raptor
Quam ob rem quamobrem: quare

latis armis, cruribus **crassis** et **hirtis**, cauda brevi, **vestigiorum** articulis et unguibus amplissimis, qui Graece drakes appellantur. Hic erit villatici status praecipue laudandus. [5] **Mores** autem neque mitissimi nec rursus **truces** atque crudeles, quod illi furem quoque **adulantur**, hi etiam domesticos invadunt. Satis est severos esse nec blandos, ut non numquam etiam conservos iratius **intuantur**, semper **excandescant** in externos. Maxime autem debent in custodia vigilantes conspici nec erronei, sed adsidui et circumspecti magis quam **temerarii**. Nam illi, nisi quod certum **compererunt**, non indicant, hi vano strepitu et falsa suspitione concitantur. [6] Haec idcirco memoranda credidi, quia non natura tantum, sed etiam disciplina mores facit, ut et, cum emendi potestas fuerit, eius modi probemus et, cum educabimus domi natos, talibus **institutis** formemus. [7] Nec multum **refert**, an villatici corporibus graves et parum veloces sint; plus enim **comminus** et in gradu quam **eminus** et in spatioso cursu facere debent. Nam semper circa **septa** et intra aedificium consistunt, immo ne longius quidem recedere debent satisque pulchre funguntur officio, si et advenientem **sagaciter** odorantur et latratu conterrent nec **patiuntur** propius accedere vel constantius adpropinquantem violenter invadunt. Primum est enim non adtemptari, secundum est lacessitum fortiter et perseveranter vindicari. atque haec de domesticis custodibus, illa de pastoralibus.

Villosus , -a, -um:	qui pilos habet plurimos; pilosus; setosus
Crassus , -a, -um:	obesus, pinguis; non gracilis
Hirtus , -a, -um:	villosus, setosus;
Vestigium , -i, n.:	pars pedis ultima quae terram attingit
Mos , -is, m.	consuetudo, usus, institutum
Rursus adv.	contra, invicem
Trux , -cis,	ferox, saevus
Adolor , -ari	aliquem blande dulciter tracto
Intueor , -eri	intentis oculis spectare
Excandesco , -ere	irascor; iratus esse
Temerarius , -a, -um:	inconsiderate agere, sine modo, sine iudicio
Comperio , -ire, -peri, partum: pro certo scire	
Institutum , -i, n.	mores, consuetudo
Refert	inter est; ad aliquid/aliquem pertinet
Comminus adv.	prope, non longe
Eminus adv.	Longe, procul
Gradus , -us, m.	passus
Septa , -orum, n.	saepa, quibuscum locus circumclauditur
Sagaciter	accurate
Patior , -iri	sino; permitto